

participation (and not only in the sense of voting per se) in a range of different ways.

Secondly, the role of EU and thus certain ordering in European party systems should be noted. Because of the division within the European Parliament, parties now have to correspond to some of the limited ideological patterns. Relationships between European parties develop the mutual understanding of a common business with similar rules of the game where the competition for voters is limited by definite unwritten rules.

I share the concern of the authors about the fundamental problem for Western democracies that is denying voters the possibility to choose a real alternative. The recent and constant reduction of turnouts in all West European countries proves that the electorate thinks their vote doesn't change anything, because there is no significant difference between parties. As a result we are now witnesses of the great expansion of far-right parties, that are opposing not the certain competitors within the political system, but the system as a whole. One of the best examples to illustrate this claim is the success of French National Front in 2002 president's elections. J.M. Le Pen gained almost 18% in the second tour that means every fifth French was not satisfied with the political (party) system in France. In Austria in 1999 the Freedom party could even get to the Government with 27% of votes. The example of Hungarian *Jobbik* can prove how difficult or even impossible it can be for a cartel system to deal with political groups, left out of the system.

Finally I must agree with Katz and Mair that the success of every new party model predetermines by itself the new change. The prosperity of present day cartel parties in Western Europe can be challenged in future by the new generation of voters, willing to bring fresh air in the political system and new outsider parties as articulators of these interests.

Кричківська Я.В.

аспірант Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Виникнення міжнародного фінансового права (далі МФП) як галузь права, наука права супроводжується і до сьогоднішнього дискусіями і великою кількістю суперечок в колах науковців, та практиків-правників. Це обумовлюється тим, що міжнародні фінансові відносини є об'єктивними та існують незалежно від волі та свідомості людини, оскільки обумовлені потребами світової спільноти в грошовому обігу. Але в той самий час до числа дискусійних відносяться питання щодо якісних ознак, визначаючих специфіку міжнародно-правової норми, природи міжнародного фінансового права, чи

входить воно до міжнародного публічного або приватного права, або взагалі відноситься до внутрішнього права.

Треба відмітити, що єдиної точки зору, єдиної концепції щодо розуміння поняття та сутності міжнародного фінансового права і понині не існує. В наукових колах це питання є дискусійним та суперечливим. Для визначення поняття МФП вперш за все треба встановити природу відносин, регулюючих МВП, та притаманні вказаним відносинам методи правового регулювання. Саме в ці ознаки і є дискусійними. Одні автори відносять норми МФП до міжнародного права, де особливу увагу приділяють глибокому зв'язку міжнародного приватного права і міжнародного публічного права, єдності джерел регулювання (міжнародні фінансові угоди, акти міжнародних фінансових організацій, звичаї), можливість переростання конфлікту у фінансово-правовій області з іноземним елементом у політичний конфлікт між державами. Інші автори відносять МФП до складу МЕП.

Питання про природу МФП слід вирішувати, перш за все, з урахуванням характеру регульованих їм відносин. МФП можна розуміти в широкому і вузькому сенсі.

У широкому сенсі МФП представляє собою сукупність норм міжнародної і національної приналежності, що регулюють фінансові операції будь-якого роду, за умови, що ці фінансові операції виходять за межі правової системи однієї держави. Виходячи з такого розуміння виходить, що МФП охоплює найрізноманітніші правовідносини, як публічні, так і приватні.

У вузькому сенсі МФП означає сукупність норм, які регулюють організацію міжнародних фінансових відносин, головним чином обороту світових фінансів. При такому підході клірингові операції міжнародної валютно-розрахункової системи будуть нормами міжнародного приватного права, а норми, наприклад, міжнародного банківського і страхового нагляду, фінансового моніторингу будуть нормами міжнародного публічного права.

На основі вище наведеного розмежування МФП в широкому і вузькому сенсі є усі підстави визначити і поняття МФП. Однак замість цього автори обмежуються неконкретними твердженням з точки зору визначення природи МФП, що МФП має основою валютне право міжнародного валютного права.

МФП як системи національних та міжнародних нормативних регуляторів фінансового обороту, формування, розподілу, використання фінансових коштів на світових фінансових і товарних ринках притаманна багатоступеневість, що породжує різні види їх формування, розподілу та використання фінансів в світовому господарському обороті — внутрішньодержавні, внутрішньокорпоративні, міждержавні та міжкорпоративні.

У міжнародній фінансовій діяльності фінансові (грошові) кошти виконують валютно-розрахункове, торговельно-кредитну, інвестиційно-розподільну та контрольно-інформаційну функції. Завдяки міжнародно-правовому й національному правовому забезпеченню цих функцій фінанси обслуговують світовий господарський оборот і відтворювальний процес в цілому, активно

впливаючи на всі його стадії. З їх допомогою здійснюється, перш за все, збалансованість світової валютної і кредитної системи, забезпечуються коштами торгіві і фінансові ринки.

Правова доктрина конкретної держави в сфері МФП є сформульованою системою державних і приватних наукових підходів до оцінки сукупності національних та міжнародно-правових джерел, що регулюють міжнародні фінансові відносини, як цілісного правового режиму. При цьому МФП за колом суб'єктів, об'єктів і джерел у наукових колах усе частіше характеризується як сукупність принципів і норм, що регулюють фінансові відносини між державами, міжнародними і транснаціональними організаціями, між саморегулюючими і асоціативними об'єднаннями учасників фінансових і товарних ринків, фізичними та юридичними особами, які беруть участь у фінансовій діяльності з іноземним елементом.

Для наукових доктрин (особливо західних) міжнародного права другої половини ХХ ст. характерне звернення до системного аналізу взаємодії публічно-правових і приватноправових норм у міжнародних економіко-фінансових відносинах. Це відобразало тенденції підвищення ролі договорів за участю транснаціональних організацій у формуванні звичаїв ділового обороту, «трансформації і розширенню» кола суб'єктів міжнародного права шляхом включення до них компаній з транснаціональною юрисдикцією, розвитку доктрини «обмеженості» національного суверенітету в міжнародних економічних відносинах. Прикладом цього може служити відома праця англійського юриста-міжнародника Яна Броунлі «Міжнародне право», який виражає західну концепцію єдності міжнародно-правового методу регулювання різних типів відносин з іноземним елементом. При цьому особлива роль відводиться англо-американському прецедентному праву, міжнародному судовому та позасудовому прецеденту в регулюванні міжнародних фінансово-економічних відносин. Складну правову природу МФП в сучасному світі можна прослідкувати і в американській системі норм правового регулювання міжнародної банківської діяльності національних кредитних організацій, де національне банківське право США має пріоритет над міжнародними нормами. Розвиток світових теорій транснаціонального та світового права в сучасній західній науково-правовій літературі сприяло появі теорій, згідно з якими в міжнародне економічне право включаються всі норми, що регулюють будь-які економічні операції, які виходять за межі однієї держави, в тому числі і приватноправові угоди (Д. Карро, П. Жюйар). Такі західні вчені як В. Фікентшер (ФРН), Є. Пітерсман (Великобританія), П. Рейтер (Франція) у своїх баченнях розширюють межі дії міжнародного економічного права на всіх суб'єктів права, які беруть участь у комерційних відносинах, виходячи також за межі однієї держави. Ці ідеї співіснують зі згаданою теорією транснаціонального права, використовуваної і для того, щоб зрівняти в якості суб'єктів міжнародного права і держави, і транснаціональні корпорації (В. Фрідман).

Особливу увагу привертає праця професора Г. П. Толстопятенко де на прикладі розгорнутої і конкретизованої щодо інститутів теорії європейського

податкового права надається публічно-правова, приватноправова та інтеграційна сутність МФП. Аналізуючи особливості європейського податкового права, його інтеграційну природу й багаторівневу сутність, незменшувану роль національних податкових правових режимів, Г. П. Толстопятенко показав, що на зміст доктрини міжнародного податкового права впливають сучасні прийоми гармонізації та уніфікації норм міжнародно-правового регулювання. Також комплексно в правовій науці доктрина МФП викладається в теоретичному дослідженні В. М. Шумілова «Міжнародне фінансове право», де будучи прихильником публічно-правової природи норм МФП, показується зростаюча роль звичаю та інших приватноправових норм у міжнародно-правових фінансових відносинах. До числа прихильників публічно-правової сутності МФП можна віднести І. І. Кучерова, але у своєму теоретичному дослідженні автор дає науковий аналіз загальному масиву національного і міжнародного регулювання податкових відносин. Він показує міжнародне податкове право, з одного боку, як автономний, відокремлений від національних правових систем комплекс норм, що регламентують міжнародні податкові відносини, з іншого боку, як тісно пов'язаний з національним податковим режимом блок правових положень про міжнародне оподаткування.

Прихильники доктрини «змішаної природи» міжнародних фінансових правовідносин, відносять до них: міжнародні конвенції та типові закони, що розробляються на міжнародному рівні; міжнародні банківські звичаї, загальні принципи права; рекомендаційно-факультативні рішення міжнародних організацій; національні правові норми, що регулюють фінансову діяльність з іноземним елементом, а також цивільно-правові відносини; арбітражні рішення; навіть умови контрактів і т.п. Це призводить до труднощів у визначенні домінуючого правового методу регулювання міжнародних фінансових правовідносин. З цієї причини в західній доктрині немає однаковості, а зустрічаються діаметрально протилежні оцінки міжнародно-правового забезпечення фінансування торговельного та інвестиційного обороту (К. Шмиттгофф).

З усього вище викладеного можна зробити висновок, що стадія прийняття виникнення в цілому МФП вже відбулася, але саме визначення поняття, природи, сутності МФП розглядається науковою світовою спільнотою під тим кутом, в якій системі права знаходиться сам науковець. Тобто в залежності від особливостей розвитку національного державного законодавства конкретної країни відбувається і розгляд взаємодії фінансових правовідносин зі світовим фінансовим простором.